

ישיבת הר עציון בית מדרש האלקטרוני (ב.מ.א.)
*****

הפטרת השבוע

סידרת שיעורים ע"י הרב יהודה שביב
*****

הפטרת נח

לא עוד חורבן (ישעיה נד, א - נה, ה)

א. מי - נח

פסוק אחד בדברי הנבואה נראה שגרם לה להיות נקבעת כהפטרת הפרשה-

"כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך..." (נ"ד, ט).

מי-נח הם ודאי מי המבול. והלוא לנח ולמבול מוקדש כל חלקה הראשון של פרשתנו.

אבל הצירוף הלשוני הזה "מי-נח", מעורר תמיהה גדולה וכבר תמהו בספר הזוהר
-(ויקרא יד ע"ב):

"רבי יוסי אמר: 'כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי...'האי קרא קשיא: כתיב 'ו מי ה מ ב ו ל
היו על הארץ' וכתבי' ולא יכרת כל בשר עוד מ מי ה מ ב ו ל, מי המבול כתיב ולא מי נח,
והכא כתיב כי מי נח זאת לי".

ובמענה לכך באים שם דברים נרחבים שעניינם: הקב"ה רוצה בקיומו של עולם אשר
על כן מצוין משה רבנו לשבח על שמסר נפשו על קיומו של העם ומנע את כילוים של ישראל
ולעומתו בא תיאור תגובתו של נח על "בשורת" המבול הצפוי-

"כתיב: 'ויאמר א-להים לנח קץ כל בשר בא לפני, אמר ליה נח: ולי מה את עביד? א"ל:
'והקמותי את בריתי אתך'... עשה לך תיבת עצי גפר', ולא בעי רחמי על עלמא ונחיתו מייא
ואובידו בני עלמא. ובגין כן מי נח כתיב. מי נח ודאי דביה הוו תליין דלא בעי רחמי על
עלמא".

העובדה שלא ביקש רחמים על דורו ועל עולמו היא שזוקפת את המבול לחובתו.
צדיק תמים היה, אבל לא עמד במבחן הנאמנות לדור, כדרך שעמד בו רבנו משה (1).

והרי זה לקח לדורות. מתוך הפרשה נראה כאילו גזירת כלייה שנגזרה על העולם כבר
אי אפשר לשנותה. ורומזת ההפטרה לכך שמפתח יש ביד צדיק הדור לבטלה. ובאמת דברים
קל וחומר: אם לאחר המבול הביאו מעשיו של נח לכריתת ברית שהבטיחה שלעולם כבר לא
יישנה מבול, ודאי שהיה בכח תפילתו לעכב, אם לא לבטל, את הגזירה.

ואולי יש בכך גם רמיזה לגבי הנושא עליו מדבר הנביא - הגאולה העתידה. לא זו
בלבד שהיא עתידה וצפויה ובשורות רבות בכנפיה, אלא עוד מוסיף הנביא הבטחה:

"אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליו ומגער בך".

לאמר: לאחר גאולה זאת כבר מובטחים הם ששוב לא תבוא גלות, כדרך שהובטחו נח
ובניו ששוב לא יבוא מבול לעולם. מעתה, כדרך שמונים את נח על שלא פעל למניעת המבול
הצפוי, כן מסותרת כאן גערה סמויה על שאין מונעים את הגלות הצפויה, שהרי מניעת גלות
זו אפשרית וההבטחה העתידה מוכיחה.

[אכן יש לציין שיש מקדמונינו שהבינו 'מי נח' כמו 'בימי נח'. ראה בתרגום וראה
ברד"ק שתלה הפירוש בצורת הכתיבה, אם בשתי מילים 'כי-מי נח', או כמילה אחת 'כימי
נח'].

ב. רני עקרה

אפשר שראשיתה של הנבואה גרם שלראשית ההפטרה קשר אל אחרית הפרשה. מה קראנו בה בסופה? - "ותהי שרי עקרה אין לה ולד". ועקרונה זו של שרי אשת אברהם היא מבוא לקורות את בית אברהם ולסיבוכים שנסתבכו בהם חייו (נשיאת הגר; הולדת ישמעאל; שילוחו) על ההשלכות הרחוקות של סיבוכים אלו. באה ההפטרה ומבשרת בשורת עתיד:

"רני עקרה לא ילדה... כי רבים בני שוממה מבני בעולה..."

ג. הרחבת התחומים

החזיון הנשקף בפרשה: עולם חרב הולך ומשתקם. ושוב ברית בין אלהים לבין האדם לפרות ולרבות ומן התיבה יוצאים בני האדם לרחבי תבל "ומאלה נפצה כל הארץ" (ט, כ).

חזיון הזה - מבשר הנביא - עתיד להתחולל בארץ ושוב: "ערים נשמות יושיבו" (נד), ג אבל לא רק חזרה של הראשונות אלא "הרחיבי מקום אהלך... האריכי מיתריך... כי ימין ושמאל תפרצי..." (ב-ג).

שוב נזקקים להבטחה ושבועה, שטראומת החורבן לא תחזור, מעין ברית שכרת ה' עם נח. אבל יתירה היא ברית זאת שהיא למעלה מחוקי טבע קיימים "כי ההרים ימושו והגבעות תמוטטנה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוטט" (י).

ד. תפוצה וכינוס

למנהג האשכנזים המוסיפים את הנבואה "עניה סערה לא נחמה..." (נד, יא - נה, ה) אפשר להבחין בעניין נוסף. בפרשה מסופר על דור הפלגה שאנשיו ביקשו להתכנס יחדיו ולבנות את העיר ואת המגדלים, ובעל כרחם נפוצו על פני כל הארץ.

אחדות וכינוס שלא לשם שמים ואף נגד השמים (ראה רש"י לפרק לתחילת פיי"א) נדונו לכשלון ולדראון. אף כי עצם ההתכנסות, יש בה מן הברכה. בהפטרה בא גם עניין זה על תיקונו. בני ישראל הרבים האמורים להתכנס בארצם יהיו חייבים לפרוץ ימין ושמאל ולהרחיב תחום מושבם. ואפשר שהתפרסותם תגרום לכך שבשורת אמונת ישראל תתפשט עד למקומות רחוקים, או אז -

"גוי לא תדע תקרא וגוי לא ידעוך אליך ירוצו ל מען ה' אלהיך..."

ועל כל זה מנצח, כנראה, המלך המשיח משורשו של דוד שלגביו תיכרת "ברית עולם, חסדי דוד הנאמנים... עד לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאומים (2) (נה, ג-ד).

הערות:

(1) תפקיד שאמור היה נח למלא וכנראה לא עמד בו.

(2) ואפשר שנזקף המבול לחובתו מטעם נוסף. הנה מצינו דרשה תמוהה במסכת סנהדרין (קה ע"א): "ונח מצא חן - תנא דבי רבי ישמעאל: אף על נח נחתם גזר דין אלא שמצא חן, שנאמר 'כי נחמתי כי עשיתים ונח מצא חן'". הדרשן כמו קורא את 'ונח' פעמיים: 'כי נחמתי כי עשיתים ונח'; 'ונח מצא חן'. אבל עצם הקביעה שגם על צדיק תמים זה נחתם גזר דין תמוהה ואינה מתאימה לעולה מתוך הכתובים. ואפשר שזה הדבר: מעת שחטא אדם נתקלה האדמה בעבורו. קללה שמטרתה להכביד העבודה על האדם וצאצאיו. שמי שצריך להוציא לחם בזיעת אפו אין זמנו וליבו פנויים למחשבת חטא. כך היה עד זמנו של נח. בא זה וניחם בני אדם מקללת האדמה "זה ינחמו ממעשנו ומעצבונו ידינו מן האדמה אשר אררה ה' (בראשית ה, כח). וראה רש"י: נח התקין להם מחרשות. נמצא, כלים שהתקין הקלו עליהם מעול המלאכה ושוב אפשר היה להם להיפנות לעבירה, אשר על כן משהו מן המבול תלוי מצוארו של נח. הוא שגרם - שלא בטובתו - למפנה לרעה.

*****

כדי להרשם יש לשלוח בקשה לכתובת

MAJORDOMO@ETZION.ORG.IL

עם התוכן:

. GET YHE-TEST H-SUBSCRIBE

קיימת גם מערכת שיעורים באנגלית. כדי לקבל רשימת השיעורים, יש לשלוח בקשה לכתובת:

LISTPROC@JER1.CO.IL

עם התוכן:

. INFO YHE-ABOUT

בשאלות אפשר לפנות למשרד הישיבה 02-9931-456 ולבקש את משרד האינטרנט, או לכתוב

לכתובת YHE@JER1.CO.IL

*****

כל הזכויות שמורות 1997 ישיבת הר עציון